

Sygn. akt I ACa 610/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 stycznia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Ewa Kaniok

Sędziowie: SA Maciej Dobrzyński

SO (del.) Marta Szerel (spr.)

Protokolant: referent stażysta Weronika Trojańska

po rozpoznaniu w dniu 26 stycznia 2016 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa T. K. i S. W.

przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie (...)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 14 stycznia 2015 r., sygn. akt II C 388/13

1. oddała apelację;

2. zasądza od Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz T. K. i S. W. kwoty po 2.700 zł (dwa tysiące siedemset złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Marta Szerel Ewa Kaniok Maciej Dobrzyński

Sygn. akt I ACa 610/15

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 14 stycznia 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od Skarbu Państwa - Wojewody (...) na rzecz T. K. i S. W. kwoty po 604.066,50 zł wraz z odsetkami ustawowymi od 14 maja 2014 r. do dnia zapłaty, oddalił powództwo w pozostałej części oraz rozdzielił koszty procesu między stronami proporcjonalnie do jego wyniku.

Sąd Okręgowy ustalił, że nieruchomości położona w W. przy ulicy (...), oznaczona jako „Nieruchomość w (...) W. nr (...)”, stanowiła własność E. W.. Z dniem wejścia w życie dekretu (...) własność gruntu tej nieruchomości przypadła (...) W., a wskutek zniesienia samorządu terytorialnego w 1950 roku – Skarbowi Państwa. 31 stycznia 1949 r., z zachowaniem sześciomiesięcznego terminu liczonego od dnia objęcia nieruchomości w posiadanie przez gminę, został złożony wniosek o przyznanie własności czasowej nieruchomości. 25 sierpnia 1955 r. Prezydium Rady Narodowej wydało orzeczenie o odmowie ustanowienia własności czasowej nieruchomości. W budynku położonym przy ulicy (...) sprzedano lokale: (...)– 15 lutego 1988 r., (...)– 1 grudnia 1975 r., (...)– 7 grudnia 1984 r. 1 grudnia 1999 r. Samorządowe

Kolegium Odwoławcze w W. stwierdziło nieważność orzeczenia z 25 sierpnia 1955 r. z wyłączeniem sprzedanych lokali (...). 8 listopada 2002 r. Prezydent (...) W., uwzględniając wniosek dekretowy, wydał decyzję o ustanowieniu użytkowania wieczystego nieruchomości położonej przy ulicy (...) w zakresie udziału wynoszącego 0,507, przy czym decyzja dotyczyła jedynie części gruntu pochodzącego z nieruchomości (działka nr (...) z obrębem(...)). Wysokość udziału wynikała ze sprzedaży trzech lokali położonych w budynku. Powołana decyzja została zmieniona 28 lutego 2005 r. przez oznaczenie wysokości udziału na 0,449 w związku ze zmianą udziałów przypisanych do wyodrębnionych lokali. 19 sierpnia 2005 r. sporządzono umowę o ustanowieniu użytkowania wieczystego. 9 listopada 2011 r. SKO w W. stwierdziło nieważność własnej decyzji z 1 grudnia 1999 r. wskazując, że zakwestionowana decyzja została wydana wadliwie, gdyż odnosiła się jedynie do części przedmiotu sprawy, nie rozstrzygając o orzeczeniu dekretowym w zakresie dotyczącym sprzedanych lokali. 20 lutego 2012 r. SKO w W. stwierdziło nieważność orzeczenia z 25 sierpnia 1955 r. 2 listopada 2012 r. Prezydent (...) W. wydał decyzję o ustanowieniu na rzecz spadkobierców przeddekretowego właściciela nieruchomości użytkowania wieczystego niezabudowanego gruntu wyodrębnionego z tej nieruchomości stanowiącego działkę nr (...) z obrębem (...) 13 grudnia 2013 r. Prezydent (...) W. odmówił ustanowienia użytkowania wieczystego nieruchomości, a konkretnie działki (...) z obrębem (...) w zakresie związanym z udziałem przynależnym do lokali stanowiących własność osób trzecich, to jest 0,551. Według stanu z 1955 r., a cen z daty sporządzenia wyceny, czyli 14 maja 2014 r., oraz z uwzględnieniem obciążenia prawem najmu, ich wartość wynosiła: - lokal nr (...) – 240.180 zł; - lokal nr (...) – 346.338 zł; - lokal nr (...) – 352.428 zł.

Sąd ustalił także, że nieruchomość położona w W. przy ulicy (...), oznaczona jako „Nieruchomość w (...) W. nr (...)”, stanowiła własność H. W. (k.18-20). Z dniem wejścia w życie dekretu (...) własność gruntu tej nieruchomości przypadła (...) W., a wskutek zniesienia samorządu terytorialnego w 1950 r. – Skarbowi Państwa. 31 stycznia 1949 r., z zachowaniem terminu sześciomiesięcznego liczonego od dnia objęcia nieruchomości w posiadanie przez gminę, został złożony wniosek o przyznanie własności czasowej nieruchomości. 28 grudnia 1955 r. Prezydium Rady Narodowej wydało orzeczenie o odmowie ustanowienia własności czasowej nieruchomości. W budynku położonym przy ulicy (...) sprzedano lokale:(...)- 21 lutego 1990 r., (...)- 23 września 1987 r., (...) – 11 września 1987 r. na podstawie decyzji z 4 maja 1987 r., przy czym lokal ten powstał w wyniku adaptacji powierzchni strychowej budynku dokonanej w 1985 r. 20 stycznia 1999 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. stwierdziło nieważność orzeczenia z 28 grudnia 1955 r. z wyłączeniem sprzedanych lokali (...). 8 listopada 2002 r. Prezydent (...) W., uwzględniając wniosek dekretowy, wydał decyzję o ustanowieniu użytkowania wieczystego nieruchomości położonej przy ulicy (...) w zakresie udziału wynoszącego 0,72, przy czym decyzja dotyczyła jedynie części gruntu pochodzącego z nieruchomości – działki nr (...) z obrębem (...) 18 marca 2005 r. sporządzono umowę o ustanowieniu użytkowania wieczystego. 9 listopada 2011 r. SKO w W. stwierdziło nieważność własnej decyzji z dnia 20 stycznia 1999 r. wskazując, że zakwestionowana decyzja została wydana wadliwie, gdyż odnosiła się jedynie do części przedmiotu sprawy, nie rozstrzygając o orzeczeniu dekretowym w zakresie dotyczącym sprzedanych lokali. 20 lutego 2012 r. SKO w W. stwierdziło nieważność orzeczenia z 28 grudnia 1955 r. 2 listopada 2012 r. Prezydent (...) W. wydał decyzję o ustanowieniu na rzecz spadkobierców przeddekretowego właściciela nieruchomości użytkowania wieczystego niezabudowanego gruntu wyodrębnionego z tej nieruchomości – działki (...) z obrębem (...) 13 grudnia 2013 r. Prezydent (...) W. odmówił ustanowienia użytkowania wieczystego nieruchomości, a konkretnie działki (...) z obrębem (...) w zakresie związanym z udziałem przynależnym do lokali stanowiących własność osób trzecich, to jest 0,28. Według stanu z 1955 r., a cen z daty sporządzenia wyceny, czyli 14 maja 2014 r., oraz z uwzględnieniem obciążenia prawem najmu, ich wartość wynosiła: lokal nr (...) – 224.667 zł, lokal nr (...) – 247.848 zł. Wartość powierzchni strychowej, którą zaadoptowano na lokal nr (...), z uwzględnieniem odpowiedniego udziału w nieruchomości wspólnej, wynosiła 199.383 zł.

E. W. zmarł 14 grudnia 1970 r. Spadek po nim nabyli: żona H. W. w 4/16 oraz dzieci T. K., A. S., B. W. i S. W. po 3/16. H. W. zmarła 21 stycznia 1987 r. Spadek po niej nabyły córki T. K., A. S., B. W. i S. W. po 1/4. Umową z 12 lipca 2012 r. B. W. darowała przypadające jej udziały w spadkach po rodzicach E. i H. W. po połowie T. K. i S. W..

W takim stanie faktycznym, bezspornym między stronami poza wartością lokali ustaloną na podstawie opinii biegłego, Sąd Okręgowy stwierdził, że powództwo jest uzasadnione, stosownie do art. 160 k.p.a. Legitymacja stron nie budziła wątpliwości. Została spełniona przesłanka stwierdzenia wydania decyzji nadzorczej, którą uznano decyzję szkodzącą

za nieważną. Nie ulega wątpliwości, że powódki doznały szkody. Uszczerbek polega na utracie prawa własności istniejących na tym gruncie budynków w zakresie części lokali oraz utracie możliwości uzyskania prawa użytkowania wieczystego gruntu w części odpowiadającej udziałom związanym z własnością sprzedanych lokali. Dodać należy, że szkoda ta ma charakter nieodwracalny, gdyż nie ma możliwości podważenia uzyskania własności lokali przez osoby trzecie. Stwierdzone to zostało ostatecznymi decyzjami dekretoowymi wydanymi w 2013 r., którymi odmówiono ustanowienia użytkowania wieczystego wskutek złożonych wniosków dekretowych w zakresie odpowiadającym udziałom w nieruchomościach związanym z własnością wyodrębnionych lokali. Strona pozwana nie kwestionowała charakteru szkody. Rozmiar szkody wyznacza wartość praw utraconych, czy niezyskanych przez powódki, a więc wartość lokali sprzedanych osobom trzecim uwzględniająca prawa związane – udział w nieruchomości wspólnej, w tym w prawie użytkowania gruntu. Między stronami było niesporne, że wielkość szkody winna uwzględniać obciążenie poszczególnych lokali stosunkiem najmu.

Stosownie do art. 363 § 2 k.c. wysokość odszkodowania została ustalona według cen z daty orzekania, przy czym – biorąc pod uwagę moment sporządzenia wyceny przez biegłego, a więc 14 maja 2014 r. – dla określenia rozmiaru szkody przyjęto sytuację rynkową z tamtego okresu i nie było podstaw do kolejnego weryfikowania aktualności opinii biegłego. Konsekwentnie Sąd Okręgowy uznał, że dopiero od tego momentu można mówić o opóźnieniu dłużnika i wynikającym stąd na zasadzie art. 481 k.c. obowiązku zapłaty odsetek ustawowych. Zwrócił uwagę, że w następstwie kierowanych do pozwanego żądań już w tym momencie roszczenie było wymagalne. W związku z tym nie było podstaw do przesuwania początkowej daty naliczania odsetek dalej w kierunku dnia wyrokowania, gdyż odbywałoby się to z oczywistym uszczerbkiem dla uprawnionych oczekujących na realizację ich słusznych roszczeń. Sąd zauważył, że wyrok wydany w sprawie miał charakter tylko deklaratoryjny, a istnienie długu pozwanego i obowiązek zapłaty nie zależały od jego wydania.

Sąd pierwszej instancji nie miał wątpliwości co do kauzalnego powiązania decyzji dekretowych z utratą części praw wynikających z dekretu. Rozmiar roszczenia został ustalony na podstawie opinii biegłego, który stwierdził, że wartość lokali sprzedanych oraz powierzchni strychowej, która posłużyła na lokal numer (...), a więc części praw utraconej przez powódki wskutek wadliwych decyzji dekretowych, wyniosła 1.610.844 zł, z czego na każdą powódkę przypada po 3/8, czyli po 604.066,50 zł.

Koszty procesu rozliczono na zasadzie art. 100 k.p.c. stosownie do wyniku sprawy.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany, zaskarżając wyrok w części objętej punktem pierwszym w zakresie odnoszącym się do odsetek ustawowych zasądzonych przez Sąd Okręgowy od łącznej kwoty w wysokości 1.208.133 zł (tj. po 604.066,50 zł) od dnia 14 maja 2014 r. do dnia zapłaty.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzucono:

I. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 316 k.p.c. w zw. z art. 217 § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. przez bezzasadne uznanie przez Sąd pierwszej instancji, iż miarodajną okolicznością faktyczną dla rozpoczęcia biegu odsetek z tytułu opóźnienia w zapłacie odszkodowania za uszczerbek jest data sporządzenia opinii przez biegłego sądowego;

II. naruszenie prawa materialnego, tj.

1) art. 359 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że z opinii biegłego może wynikać obowiązek zapłaty odsetek,

2) art. 481 § 1 k.c. poprzez jego błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że w okolicznościach niniejszej sprawy pozwany pozostawał w opóźnieniu z tytułu niezapłacenia odsetek od dnia 14 maja 2014 r., tj. od dnia, na jaki biegły oszacował wysokość należnego powodowi odszkodowania,

3) art. 363 § 2 k.c. w zw. z art. 316 k.p.c. i art. 160 k.p.a. poprzez błędną wykładnię polegającą na nieprawidłowym przyjęciu przez Sąd pierwszej instancji, iż odsetki za opóźnienie należne od kwoty odszkodowania za uszczerbek ustalony w oparciu o opinię biegłego sądowego należą się od daty sporządzenia opinii, a nie od daty wyrokowania.

Wskazując na powyższe zarzuty, pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w części, w jakiej został zaskarżony poprzez zasądzenie odsetek od dnia wyrokowania, a na wypadek nieuwzględnienia powyższego wniosku – o uchylenie zaskarżonego wyroku w części, w jakiej został zaskarżony i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania, oraz o zasądzenie od każdej z powódek na rzecz pozwanego kosztów postępowania apelacyjnego.

Powódki wniosły o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Apelacja jest nieuzasadniona.

Ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji, jak i ich ocenę prawną, Sąd Apelacyjny podziela i przyjmuje za własne. Ostatecznie, za wyjątkiem daty rozpoczęcia biegu odsetek z tytułu opóźnienia w zapłacie odszkodowania, były one bezsporne między stronami.

Nie doszło do zarzucanych naruszeń ani prawa procesowego, ani prawa materialnego, a zasądzenie przez Sąd Okręgowy odsetek za opóźnienie od wskazanej w wyroku daty jest właściwe.

Problem określenia daty początkowej odsetek od kwoty odszkodowania za szkodę wywołaną deliktem nie jest w judykaturze rozwiązywany jednolicie. Z jednej strony, prezentowane są poglądy wskazujące na zasadność zasądzania odsetek od daty wyroku uwzględniającego powództwo o odszkodowanie. Odwołują się one do brzmienia art. 363 § 2 k.c., w myśl którego wysokość odszkodowania zostaje ustalona według cen z dnia wyrokowania. W konsekwencji odszkodowanie w takiej wysokości staje się wymagalne dopiero z dniem wyroku sądu, a co za tym idzie, zasądzenie odsetek od daty wcześniejszej narusza art. 481 § 1 k.c. (por. wyroki Sądu Najwyższego z 14 marca 2014 r., III CSK 152/13, lex nr 1463869; z 12 października 2011 r., II CSK 82/11, Lex nr 1110967; z 7 lipca 2011 r., II CSK 635/10, Lex nr 1001288). Z drugiej strony, wskazuje się na potrzebę zasądzania odsetek od kwoty odszkodowania od daty wymagalności roszczenia ustalonej zgodnie z art. 455 k.c., tj. niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do zapłaty (por. wyroki Sądu Najwyższego z 18 lutego 2010 r., II CSK 434/09, Lex nr 602683 i z 30 stycznia 2004 r., I CK 131/03, OSNC 2005/2/40). Takie stanowisko prezentuje najnowsze orzecznictwo (por. wyrok Sądu Najwyższego z 2 kwietnia 2015 r., I CSK 169/14, Lex nr 1745784). Są też poglądy zaznaczające elastyczność we wskazywaniu daty początkowej naliczania odsetek i podkreślające, że w celu jej ustalenia uwzględnić należy różne okoliczności (por. wyroki Sądu Najwyższego z 30 września 2009 r., V CSK 250/09, Lex nr 529732 i z 16 kwietnia 2009 r., I CSK 524/08, OSNC-ZD 2009/4/106).

Sąd Apelacyjny w niniejszej sprawie nie podziela stanowiska skarżącego, wiążącego wymagalność roszczenia odszkodowawczego z wydaniem wyroku zasądającego. Pomija ono bowiem okoliczność, że przepis art. 363 k.c. określa zasadę obliczania odszkodowania, a nie – wymagalność roszczenia, którą należy oceniać z perspektywy art. 455 k.c., a w przypadku roszczeń dekretowych – art. 160 § 6 k.p.a. Stanowisko takie nie uwzględnia także tego, że wyrok zasądający odszkodowanie ma charakter deklaracyjny, a nie kształtujący treść stosunku prawnego czy waloryzujący wysokość należnego powodowi świadczenia. Odsetki za opóźnienie, z art. 481 § 1 k.c. (a takich odsetek dotyczy apelacja, nie zaś odsetek zwykłych, o charakterze kredytowym, o których mowa w powołanym także w apelacji przepisie art. 359 § 1 k.c.), należą się wierzycielowi nie dlatego, że wyrządzono mu szkodę, ale dlatego, że jej w terminie nie naprawiono, i to niezależnie od tego, czy wierzyciel poniósł szkodę w związku z opóźnieniem i w jakiej wysokości (por. M. Lemkowski, *Odsetki cywilnoprawne*, Warszawa 2007, s. 278). Zgodnie z art. 361 § 2 k.c. zasadą jest pełna rekompensata szkody. Biorąc zaś pod uwagę przeważającą obecnie funkcję odsetek jako wynagrodzenia za możliwość

korzystania z pieniędzy należnych wierzycielowi i utratę – wobec stabilizacji cen, w tym nieruchomości – funkcji waloryzacyjnej, która do niedawna przeważała wobec zjawisk inflacyjnych, brak obecnie podstawy do automatycznego zasądzania odsetek od daty wyroku. Takie zasądzanie często bowiem prowadzi do pokrzywdzenia wierzyciela, czyniąc Skarb Państwa beneficjentem długotrwałości procesu sądowego i niesolidności jako dłużnika (tak H. Ciepla, R.M. Sarbiński, K. Sobczyk-Sarbińska, Roszczenia przysługujące byłym właścicielom tzw. gruntów warszawskich, Warszawa 2013, s. 244 i 251)

Stwierdzić zatem należało, iż żadne z zarzutów pozwanego nie uzasadniało wnioskowanej zmiany orzeczenia, ani jego uchylecia. Odszkodowanie, a więc wartość poniesionego przez powódki uszczerbku, zostało ustalone według cen z 14 maja 2014 r. Uzasadniony był zatem pogląd Sądu pierwszej instancji o właściwości zasądzania odsetek za opóźnienie od tej daty (por. wyrok Sądu Najwyższego z 10 lutego 2000 r., II CKN 725/98, OSNC 2000/9/158). Dopuszczalność zasądzania odsetek od daty opinii biegłego potwierdził Sąd Najwyższy (por. wyrok z 28 września 2005 r., I CK 113/05, Lex nr 319239), wskazując też, że w sytuacjach, w których określenie rozmiaru szkody wymaga opinii biegłego, ceny „z daty ustalenia odszkodowania” są w istocie cenami z dnia opinii biegłego (por. wyrok z 6 lipca 2011 r., I CSK 576/09, Lex nr 1050451). Zarzuty pozwanego można by uznać za zasadne jedynie w przypadku, gdyby ceny w dacie wyrokowania były wyższe od występujących wcześniej, w szczególności, w dacie sporządzania przez biegłego opinii. Taka sytuacja jednak w niniejszej sprawie nie miała miejsca. Opinia pisemna została sporządzona kilka miesięcy przed wydaniem wyroku, a jej aktualność w dniu wyrokowania potwierdził biegły podczas ustnych wyjaśnień na rozprawie i żadne okoliczności nie wskazują, by ceny w międzyczasie uległy zmianie. Poza tym, Sąd Apelacyjny stoi na stanowisku, że odsetki jak w niniejszym postępowaniu mogłyby zostać zasądzone zgodnie z art. 455 k.c. od daty wcześniejszej niż wskazana przez Sąd Okręgowy, tj. od wezwania dłużnika do zapłaty. Z materiału sprawy nie wynika bowiem, by rozmiar szkody uległ w międzyczasie zmianie, opinia biegłego była zaś konieczna wobec kwestionowania przez pozwanego roszczeń powódek i nic nie stało na przeszkodzie, by chociaż w części pozwany zaspokoił roszczenia wcześniej. Rozstrzygnięcie dotyczące odsetek zostało zatem wydane z uwzględnieniem okoliczności korzystnej dla strony pozwanej.

Zważywszy na powyższe, na podstawie art. 385 k.p.c., należało orzec jak w sentencji.

O kosztach postępowania apelacyjnego postanowiono zgodnie z art. 98 § 1 i 3 k.p.c., zasądzając od przegrywającego pozwanego na rzecz powódek poniesione przez nie koszty zastępstwa prawnego, według stawki minimalnej, wynikającej z § 13 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Marta Szerel Ewa Kaniok Maciej Dobrzyński